

1. DATOS IDENTIFICATIVOS DA DISCIPLINA	
CÓDIGO	
MATERIA	Deseño / Prácticas de Escenografía
DISCIPLINA	Iluminación III
TITULACIÓN	Titulación Superior en Arte dramática
ESPECIALIDADE	Escenografía
ITINERARIO	
CURSO	3º
CRÉDITOS ECTS	5
CARÁCTER	Obrigatorio
DEPARTAMENTO	Escenografía
CENTRO	ESAD de Galicia
COORDINADORA	Alejandra Montemayor Suárez
DOCENTES	Nome e apelidos: Alejandra Montemayor Suárez Contacto: diasdeluz@gmail.com / alejandra.montemayor@edu.xunta.es
DESCRICIÓN	Coñecemento dos principios formais do linguaxe da iluminación. A dramaturxia da luz. Fundamentos do deseño de iluminación e a súa aplicación práctica. Coñecemento e experimentación do método de traballo.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os acadados nas materias de Iluminación I, Iluminación II, Deseño Asistido por Ordenador I e II e as materias de Espazo Escénico.
LINGUA EN QUE SE IMPARTE	Galego X Castelán X Inglés X
2. COMPETENCIAS	
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS DE GRAO	
T1	Organizar e planificar o traballo de forma eficiente e motivadora.
T2	Recoller información significativa, analizala, sintetizala e xestionala adecuadamente.
T3	Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.
T6	Realizar autocrítica cara o propio desempeño profesional e interpersonal.
T7	Utilizar as habilidades comunicativas e a crítica construtiva no traballo en equipo.
T8	Desenvolver razoada e criticamente ideas e argumentos.
T13	Buscar a excelencia e a calidade na súa actividade profesional.
COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN	
X1	Fomentar a autonomía e autorregulación no ámbito do coñecemento, as emocións, as actitudes e as condutas, mostrando independencia na recollida, análise e síntese da información, no desenvolvemento de ideas e argumentos dunha forma crítica e na súa capacidade para a propia motivación e a organización nos procesos creativos.
X3	Potenciar a conciencia crítica, aplicando unha visión crítica construtiva ao traballo propio e ao dos demais, e desenvolvendo unha ética profesional que estableza unha relación adecuada entre os medios que utiliza e os fins que persegue.
X5	Fomentar a expresión e a creación persoal, integrando os coñecementos teóricos, técnicos e prácticos adquiridos; mostrando sinceridade, responsabilidade e xenerosidade no proceso creativo; asumindo o risco, tolerando o fracaso e valorando de maneira equilibrada o éxito social.

X6	Desenvolver unha metodoloxía de traballo, estudo e investigación encamiñada á autoformación na propia disciplina, procurando ámbitos axeitados para a formación continuada e para adaptarse a diversas situacións, especialmente ás derivadas da evolución da súa profesión.	
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE		
EE1	EE1. Concibir as ideas e propostas que fundamentan a creación do deseño, explorando a dinámica do espazo, do corpo e da luz, valorando as súas propiedades representativas e a súa calidade estética.	
EE2	Proxectar a composición do deseño a través do uso do coñecemento dos procedementos técnicos e de representación.	
EE5	Estudar para concibir e fundamentar o proceso creativo persoal, tanto no que se refire ás metodoloxías de traballo como á renovación estética.	
3. OBXECTIVOS DA DISCIPLINA		COMPETENCIAS VINCULADAS
1. Comprender, valorar e desenvolver os obxectivos dun deseño de iluminación salientando a diferenza entre iluminar e alumear.		T2, T3, X1, X5, EE1.
2. Entender a importancia da coherencia estética na globalidade do proxecto de deseño de iluminación.		T2, T3, T13, EE1.
3. Recoñecer a luz como posuidora dunha dramaturxia propia.		T2, T3, X1, EE1.
4. Aprender analizar a iluminación en diferentes eidos tales como o teatro, a pintura, o cinema, a arquitectura e ser quen de valorar os puntos transversais a todos eles que poden enriquecer un deseño de iluminación.		T2, T8, X1, X6, EE1, EE5.
5. Ser quen de xerar diferentes ambientacións a través da iluminación a partires dunha idea determinada.		T2, T3, X5, EE1.
6. Entender a luz como un elemento máis do espazo escénico que cómpre ter en conta dende o inicio e na globalidade no proceso de deseño dun espectáculo.		T1, T2, T3, T7, EE2.
7. Saber transmitir a idea que se ten das diferentes ambientacións que se pretender xerar por medio de documentación gráfica.		T6, T7, T8.
8. Ser quen de aproveitar a iluminación para optimizar o volume dos corpos, a tridimensionalidade do espazo e xerar diferentes ambientacións partindo dunha mesma escenografía.		T1, T2, T3, X5, EE1, EE2.
9. Ser quen de adaptar unha metodoloxía de traballo axeitada para cada proxecto.		T1, T2, T3, T6, T8, T13, X1, X3, X6, EE1, EE2, EE5.
4. CONTIDOS		
TEMAS	SUBTEMAS	HORAS
1. O deseñador de iluminación	1.1. A figura do deseñador de iluminación. 1.1.1. Os diferentes eidos de traballo do <i>Lighting Designer</i> . 1.1.2. As competencias do iluminador no eido teatral.	2
2. Achegamento aos obxectivos do deseño de iluminación.	2.1. As pretensións do deseño de iluminación. 2.1.1. A xeración da ambientación axeitada para cada montaxe. 2.1.2. A composición do espazo. 2.1.3. A influencia sobre as emocións do espectador. 2.1.4. Dirixir a mirada do espectador. 2.1.5. O modelado dos corpos e os obxectos.	18
3. A estética do deseño.	3.1. A importancia da coherencia estética da luz ao longo de toda a representación. 3.2. As diferentes estéticas nas que basear o proxecto de iluminación 3.2.1. A luz narrativa, realista e impresionista. 3.2.2. A luz expresionista.	20

	3.2.3. A luz como concepto. 3.2.5. Outras estéticas da luz. 3.2.6. A mestura entre varias estéticas.		
4. A dramaturxia da luz.	4.1. Adolphe Appia e outros mestres da luz. 4.2. O discurso narrativo propio da luz. 4.2.1. A diferenza entre iluminar e alumear. 4.2.2. A luz narradora de historias. 4.2.3. A luz como medio de expresión. 4.2.4. A luz e a sombra como elementos dramáticos. 4.2.5. A dramaturxia da luz en relación co resto das dramaturxias do espazo escénico. 4.2. A luz en diferentes eidos. 4.2.1 O que conta ou expresa a luz no teatro, na pintura, no cinema e na arquitectura.	18	
5. Achegamento ao primeiros pasos no proceso de deseño.	5.1. Aspectos a ter en conta dende a primeira lectura. 5.2. A documentación gráfica precisa: a procura dos referentes visuais. 5.3. Achegamento á elección da estética da luz. 5.3. A visión global da montaxe. 5.3.1. A adecuación entre o traballo do director/a, do escenógrafo e do figurinista. 5.3.2. A luz como compoñedora do espazo escénico. 5.3.3. A influencia da luz sobre a escenografía e o vestuario.	18	
6. O que pensan algúns iluminadores da luz.	6.1. Lectura e análise de textos senlleiros, entrevistas e do traballo de algúns iluminadores en diferentes eidos e épocas.	14	
TOTAL HORAS		90	
5. PLANIFICACIÓN DOCENTE			
Actividade / Número de horas		Presencial (horas)	Non presencial (horas)
Total			
Actividades introdutorias	3		3
Sesión maxistral	9	4	13
Presentacións / exposicións	7	8	15
Práctica individual. Resolución de exercicios.	16	16	32
Práctica colectiva de aula: resolución de problemas e/ou exercicios. Debates.	15	12	27
Titoría docente.	4		4
Actividades de avaliación. Probas. Resolución de exercicios de forma autónoma.	36	20	56
TOTAL	90	60	150
PORCENTAXE		60%	40%
6. PLANIFICACIÓN DOCENTE E METODOLOXÍAS DE ENSEÑANZA E APRENDIZAXE			
Actividades	Descrición		
Actividades introdutorias	Se fora preciso realizárase unha actividade teórico-práctica para repasar diversos aspectos fundamentais aprendidos nas materias anteriores de Iluminación.		

Sesión maxistral	Exposicións por parte da docente dos coñecementos teóricos precisos para o desenvolvemento da práctica da iluminación teatral. Apoiaranse con material audiovisual.	
Presentacións / exposicións	Realizacións prácticas que posibiliten unha mellor comprensión; farase unha práctica ao mesmo tempo que o docente indica as directrices teóricas.	
Práctica individual. Resolución de exercicios.	Práctica nas que os/as alumnos/as traballarán sobre un proxecto persoal, dirixidos/as pola profesora.	
Práctica colectiva: Resolución de problemas e/ou exercicios. Debates.	Prácticas no teatro nas que se investigarán de xeito práctico o aprendido nas exposicións da docente e as propostas dos/as alumnos/as mediante diversos exercicios. En cada sesión levarase a cabo a proposta dunha persoa, quen para realizala contará co apoio do resto do grupo.	
Titoría docente.	Nas que os/as alumnos/as afondarán sobre o desenvolvemento dos seus traballos persoais.	
Actividades de avaliación. Probas. Resolución de exercicios de forma autónoma.	Nas que o/a alumno/a amosará os resultados do seu traballo persoal.	
7. ATENCIÓN PERSONALIZADA		
Asesoramiento	O alumnado que estea a colaborar nalgunha montaxe no deseño de iluminación poderá solicitarlle asesoramiento á profesora.	
8. FERRAMENTAS DA AVALIACIÓN		
8. 1 Avaliación ordinaria		
Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Realización das prácticas pertinentes así como das memorias correspondentes a cada unha delas	T1, T2, T3, T6, T8, T13, X1, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE5	80%
Asistencia regular á clase, puntualidade, participación, interese...	T7, T13	20%
Nota: o 10% de faltas de asistencia a clase suporá a perda da avaliación continua.		
As partes específicas de cada práctica así como a súa porcentaxe sobre a puntuación final son as seguintes: Primeira práctica: Análise técnico para xerar unha ambientación determinada. Práctica conxunta. <ul style="list-style-type: none"> - Parte práctica: Partindo dunha imaxe aportada pola profesora, executarase no teatro o esquema de iluminación de dita imaxe. O día da práctica os/as alumnos/as deberán traer a clase os elementos escenográficos precisos así como un plano de luces inicial en CAD y formato mínimo A3; este será individual e se porá en común co resto de compañeiros/as. Se lle entregará á profesora tanto este plano coma outro coas variacións finais. - Ponderación: 20% + 10% da nota final.* * Nota: a montaxe de cada proposta realizarase da xeito colectivo; cada alumno/a ten que participar activamente no mesmo, valorándose o nivel de implicación e resolución das montaxes alleas co 10% da nota asignada na ponderación. Segunda práctica: Achegamento á definición estética, composición do escenario, modelado de corpos e obxectos. <ul style="list-style-type: none"> - Parte práctica: Partindo dun fragmento dun texto acordado entre o/a alumno/a e a profesora, executarase no escenario a iluminación pensada para dito fragmento, na que deberá haber ao menos cinco cambios de iluminación levados a cabo na mesa de luces polo/a alumno/a que expoña a súa práctica mentres o resto colabora no escenario. O día da práctica o/a alumno/a deberá levar os elementos escenográficos e/o vestiario preciso así como unha copia do plano de luces inicial para cada un/unha dos/as compañeiros/as e para a 		

profesora.

- Parte teórica: nela aplicaranse os coñecementos acadados nos contidos desta guía docente. Constará dunha pequena memoria cuxas partes serán as seguintes:
 1. Referentes visuais, o por que da estética elixida, a súa relación co texto.
 2. Story board en pranta cos cambios e explicación do deseño de iluminación realizado.
 3. Explicación do por que da elección dos obxectos e/o vestuario elixidos (relacionando as súas características coa luz).
 4. Relación entre os obxectos, a luz e a composición do espazo.
 5. Plano de luces inicial e plano coas modificacións feitas trala práctica. Formato A3 e en CAD.
 6. Dificultades atopadas e reflexión persoal sobre o traballo.
 - Ponderación: 60% + 10% da nota final*
 - *Nota: A montaxe de cada proposta farase de xeito colectivo; cada alumno/a terá que participar activamente no mesmo, valorandose o nivel de implicación e resolución nas montaxes alleas co 10% da nota asignada na ponderación.
 - *Nota 2: do 60% da nota, o 40% corresponderá á parte práctica e o 20% ao traballo teórico.

Nota 1: Para aprobar a materia todas as partes prácticas deberán ser superadas.

Nota 2: As memorias das prácticas poderán ser axustadas en caso necesario para concretar determinados aspectos se houbera lugar a iso, segundo as características individuais de cada proposta, no caso de seren considerado recomendable pola profesora.

Nota 3: Recomendase a asistencia a titoría.

8.2. Avaliación extraordinaria

Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Exercicio baseado na práctica 1: a profesora propondrá unha imaxe da que o/a alumno/a deberá extraer o esquema de iluminación, así como executalo.	T1, T2, T3, T6, T7, T8, T13, X1, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE5	35%
Realización dunha práctica e un traballo escrito que conste das mesmas partes ca práctica 2.	T1, T2, T3, T6, T7, T8, T13, X1, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE5	65%

Nota 1: o/a alumno/a que se atope nesta situación deberá poñerse en contacto coa profesora para concretar cada un dos exercicios requeridos.

Nota 2: Para superar a materia deberán ser aprobados todos os exercicios.

Nota 3: A profesora deberá poder revisar o traballo antes da entrega ao menos en dúas ocasións.

8.3 Avaliación específica para alumnado sen avaliación continua / ordinaria / extraordinaria

Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Exercicio baseado na práctica 1: a profesora propondrá unha imaxe da que o/a alumno/a deberá extraer o esquema de iluminación, así como executalo.	T1, T2, T3, T6, T7, T8, T13, X1, X3, X6, EE1, EE2, EE5	35%
Realización dunha práctica e un traballo escrito que conste das mesmas partes ca práctica 2.	T1, T2, T3, T6, T7, T8, T13, X1, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE5	65%

Nota 1: o/a alumno/a que se atope nesta situación deberá poñerse en contacto coa profesora para concretar cada un

dos exercicios requeridos.

Nota 2: Para superar a materia deberán ser aprobados todos os exercicios.

Nota 3: A profesora deberá poder revisar o traballo antes da entrega final ao menos en dúas ocasións.

9. BIBLIOGRAFÍA, MATERIAIS E OUTROS RECURSOS

Referencias básicas

- APPIA, ADOLPHE (2000): *La música y la puesta en escena*. Asociación de Directores de Escena, Madrid.
- ARNHEIM, R (2002): *Arte y percepción visual*, Alianza Editorial, Madrid
(1998): *El pensamiento visual*, Ediciones Paidós Iberica, S.A, Barcelona
- DONDIS, Donis A. (2002): *La sintaxis de la imagen*, Ed. Gustavo Gili, Barcelona
- HELLER, EVA (2004): *Psicología del color. Cómo actúan los colores sobre los sentimientos y la razón*. Ed. Gustavo Gili, Barcelona.
- KALTENBACH, FRANK (2007): *Materiales translúcidos. Vidrio. Plástico. Metal*. Ed. Gustavo Gili. Detail Praxis. Barcelona.
- KELLER, MAX (1999): *Light fantastic (Licht fantastic)*, PRESTEL, München
- KUEPPERS, Harald (1985): *Fundamentos de la teoría de los colores*, Ed. Gustavo Gili, Barcelona
- MAAK, TIM HENRIK y PAWLIK, KAY (2011): *Un discurso de la luz*. Ed. Erco. Alemania.
- MARTIN, FRANCO (2005): *Manual práctico de iluminación*. Ed. A. Madrid Vicente.
- SÁNCHEZ, JOSÉ ANTONIO (2005): *Dramaturgias de la imagen*. Universidad de Castilla la Mancha.
- SIRLIN, ELI (2006): *La luz en el teatro. Manual de iluminación*. Inteatro, Instituto Nacional del Teatro.
- TORNQUIST, JORRIT: (2008): *Color y luz, Teoría y Práctica*. Ed. Gustavo Gili. Barcelona.

Referencias complementarias

- BAHAMON, ALEJANDRO y ÁLVAREZ, ANA MARÍA (2010): *Luz, color, sonido: efectos sensoriales en la arquitectura contemporánea*. Ed. Parramón.
- CHAVARRÍA, JAVIER (2002): *Artistas de lo inmaterial*. Ed. Nerea. Hondarribia.
- FISCHER, JOACHIM (2009): *Light*. Ed. H.F. Ullmann. Architecture Compact.
- MC CANDLESS, STANLEY (1958): *A Method of Lighting the Stage*. Ed: Theatre Arts Books. New York.
- MOREY, MIGUEL y PARDO, CARMEN (2003): *Robert Wilson*. Ed. Polígrafa. Barcelona.
- PARE, RICHARD (2003): *Tadao Ando: los colores de la luz*. Phaidon Press Limited. Londres.
- PLUMMER, HENRY (2009): *La arquitectura de la luz natural*. Ed. Blume. Barcelona.
- PRÄKEL, DAVID (2007): *Iluminación*. Ed. Blume. Barcelona.
- SVOBODA, JOSEF (1993): *The Secreto f Theatrical Space*. Ed. Applause Theater Books Publisher. New York.
- TURRELL, JAMES (2006): *A life in light*. Louise T. Blouin Institute.
- TURRELL, JAMES (2001): *Lighting a planet*. Ed. Gerd Hatje. Alemania.
- VV.AA. (2007): *Arquitectura efímera*. IJB Ediciones. Barcelona.
- VV.AA. (2009): *By Night: Arquitectura y luz*. Editorial Reditar. Barcelona.
- VV.AA. (2004): *James Turrell*. Generalitat Valenciana.
- VV.AA. (2010): *Nuevas ideas en iluminación*. Loft Publications. Barcelona.
- WILSON, ROBERT (2001): *Composición, luz y color en el teatro*. Ed. Lunweg. Barcelona.
- WONG, WUCIUS (1992): *Principios del diseño en color*. Ed. Gustavo Gili. Barcelona.

10. OBSERVACIÓNS / RECOMENDACIÓNS

- Para ser avaliado nesta disciplina, hai que ter aprobadas as disciplinas anteriores coa mesma denominación.
- Para superar esta disciplina todas as partes avaliadas deberán ser superadas.
- Atención á diversidade: ao tratarse dunha materia cunha gran carga práctica, valorarase cada posible

situación de xeito particular para garantir unha resposta ás necesidades temporais ou permanentes de todo o alumnado.

